
DIE GESKIEDENIS VAN DIE NAAMKWESSIE, „HERVORMD” EN „GEREFORMEERD”.

'n Naam het altyd ten doel om mense asook dinge van mekaar te onderskei. So vind ons dit ook in die Bybelse gedagterewêreld van die begin af. Die eerste mens het nie 'n persoonsnaam nodig gehad nie. Hy was alleen en kon nie met andere verwar word nie. Daarom heet hy eenvoudig ook net „mens”, want dit is die betekenis van „Adam”. Eers toe die menslike geslag vermenigvuldig het, het die behoefte aan 'n eie naam vir elkeen afsonderlik ontstaan om sodoende verwarring te voorkom.

En so het die Christelike Kerk aanvanklik ook nie 'n eie-naam gehad nie, omdat daar maar net die één Kerk was. As daar meer kerke was, dan was dit ook noodsaaklik om aan die onderskeie kerke elkeen 'n eie-naam te gee om sodoende verwarring te voorkom. Maar aangesien daar net een Kerk was, was verwarring nie moontlik nie. Aan hierdie enigste Kerk van Christus op aarde is sekere kwaliteite toegeken. Dit word genoem *heilig*, d.i. afgesonderd van die wêreld. Die Kerk is wel *in* die wêreld, maar nie *van* die wêreld nie. En daarom is die mense waaruit die Kerk bestaan, dan ook „vreemdelinge en bywoners” in die wêreld, soos die Heilige Skrif dit noem. Hulle het hier geen blywende stad nie. Dan is die Kerk ook *algemeen*. Hieronder verstaan ons dat die Kerk vir *alle* mense bestemd is, van welke taal of volk of ras hulle ook al mag wees. En die Kerk is ook Christelik. Hieronder verstaan ons dat die Kerk bedoel is vir alle mense wat deur Christus gered word. Christus het uit die verlore mensdom vir Hom

'n nuwe mensdom gevorm. En hierdie nuwe verlose mensdom maak die Kerk uit, die één *heilige, algemene*, Christelike Kerk.

En hierdie Christelike Kerk het uitgebrei ook tot na Nederland. Dit was ongeveer in die jaar 690 toe die Christendom daar geplant is. Die eerste grondleggers aldaar was Sendelinge uit Brittanje wat die eerste organiseerders van die Kerk aldaar was. Teen die einde van die 7de eeu is die Utrechtse Bisdom ingestel.¹⁾ Die eerste biskop was Willebrord, die Apostel van die Heidene in Nederland, van die Kerk wat vandag bekend staan onder die naam van die Nederlandse Hervormde Kerk.

Gedurende die Middeleeue het daar in die Kerk oor geheel Europa 'n ontaarding en verval gekom. Die Pousdom het al hoe sterker daarna gestreef om die wêreldlike state te beheers en te oorheers. Op die wyse sou die Kerk 'n Koninkryk word wat van hierdie wêreld is, en sou sodoende sy doel en roeping mis. Maar verset teen hierdie ver-wêreldliking en verwording van die Kerk het nie uitgebly nie. Dit kon ook nie. Ook in Nederland het daar 'n kragdadige verset gekom. Die ontaarding en verbastering van die Kerk moes teëgegaan word en aan die verval moes 'n einde gemaak word. Die Kerk moes „hervorm” word. En hierdie Kerkhervorming van die 16de eeu was ook 'n verset teen die aanmatiging van die Pous om homself te verhef tot wêreldheerser. Die Kerk moes in sy geheel hervorm word en die dwaalleer van die Middeleeue wat ingesluip het moes met krag weer uitgewerk word. Die Protestantisme het teruggegryp na die regte prediking van Gods Woord en die bediening van die Sakramente volgens die instelling van Christus. En met hierdie innerlike hervorming van die Kerk, is daar nie 'n ander of 'n nuwe Kerk gestig nie. Die bestaande Kerk is net opnuut gevorm, dit is hervorm, dit is skoongemaak en gesuiwer op leerstellig gebied. Die verval en ontaarding het gekom toe die leer vervals is. En in hierdie opsig is die Kerk skoongemaak of gesuiwer of *hervorm*.

En hierdie *gesuiwerde* of *hervormde* Kerk, was nie 'n nuwe Kerk nie. Die woord *hervormd* of die woord *gereformeerd* was nie hier bedoel as die eie-naam van 'n Kerk nie; die bedoeling was nie om met hierdie benaming 'n nuwe of 'n spesifieke Kerk van baie ander Kerke te onderskei nie. Maar die woord *hervormd* of ook die woord *gereformeerd* (die twee woorde beteken presies dieselfde; Hervormd is net die Hollandse woord, terwyl gereformeerd van die Franse woord afgelei is) dui hier net 'n kwaliteit aan. Dit druk uit wat met die Kerk gebeur het, nl. die „omvorming” of „suiwering” of „reiniging” of „hervorming” van die Kerk. As die woord „hervormd” 'n eie-naam

¹⁾ W. Moll: *Kerkgeskiedenis van Nederland voor de Hervorming, 2 dele, 5 bande* (Arnhem 1864-'71). *Gedenboek Tweede Eeuwfeest der verkiezing van Corn. Steenoven tot Aartsbischof van Utrecht 1723-1923* (Utrecht 1923) bls. 1-19. E. Lagerwey: *De Oudkatholieke Kerk van Nederland*. (Amsterdam 1951), bls. 9-16.

sou gewees het, sou dit beteken het dat die skoonmaak of suiwering of hervorming van die Kerk nou verby en afgehandel is. En dit is nie die geval nie. Met „hervorming” word ’n voortdurende daad uitgedruk; die hervorming is iets wat altyd aanhou; dit is ’n suiweringsproses wat nie in die tyd ten einde loop nie, maar wat gedurig werkzaam is. As daar dan van ’n gereformeerde of hervormde Kerk gepraat word, was die woorde „gereformeerde” en „hervormde” nie bedoel as eie-name nie. Dit was alleen woorde wat bedoel was om te sê dat die godsdiens van die Kerk gereformeer is, dat dit geheel hervorm is, dat dit van die Roomse dwaalleer geheel gesuiwer is. Die woorde gereformeer en hervormd was nie ’n benaming om ’n bepaalde soort aan te dui nie, soos bv. in die geval van Calvinisties of Luthers nie, maar dit wys op ’n aksie, op die voortdurende handeling van die Reformasie of Kerkhervorming. Dit sien op ’n blywende, voortgaande daad, voortgaande tot ook nog in onse tyd. Dit bly ’n voortdurende stryd teen die dwaalleer wat ten alle tye in die Gemeente van Christus wil insluip. Ook in Duitsland het alle klem daarop geval dat die Kerk alleen gesuiwer, hervorm of gereformeer moet word.

Ten tyde van die Franse Rewolusie was toestande egter baie verander. Al die verskillende groepe en seksies wat hulleself Kerke genoem het, maar wat in die 17de en 18de eeu as Sektes beskou is, is as Kerke erken. Toe was daar nie meer net een Kerk nie. En as gevolg van die veelheid van Kerke moes daardie Kerke toe ook eie-name kry om hulle eie karakter en hoedanigheid aan te dui. En die eie-naam wat die Nederlandse Kerk aangeneem het, was *Hervormd*. Dit was die eerste en oudste eie-naam van die Kerk in Nederland. Maar alhoewel die historiese Kerk in Nederland op dié wyse ook ’n eiename gekry het, was dit nog nie ’n ander of ’n nuwe Kerk wat tot stand gekom het nie. Dit was maar net die historiese voortsetting van die Kerk wat reeds in die 7de eeu in Nederland geplant is. Dit was ook die enigste Kerk wat voor 1795 in Nederland deur die Staatsowerheid as sodanig erken is.

Tydens die 17de en 18de eeu het hierdie historiese Kerk van Nederland ook uitgebrei na ander wêrelddele, nl. Asië, Amerika en Afrika. En ook hier in Suid-Afrika het die Kerk aanvanklik nie ’n eiename gehad nie. Net soos in Nederland is hier ook gepraat van ’n *hervormde* Godsdiens en van ’n Gereformeerde Religie. En die oudste Suid Afrikaanse gedrukte preek wat daar is, praat van die „herformde” Kerk.²⁾ Hierdie preek is op 16 Januarie 1743 in Kaapstad deur Ds. van Gendt gehou by geleentheid van ’n plegtige Staatsfunksie.

Ook die eerste Kerkorde van die Kerk in Suid-Afrika, nl. die Kerkorde van De Mist, noem die Kerk alhier te lande *Hervormd*.

Die Kerk hier in Suid-Afrika is gebou deur die Hollandse Oos-

²⁾ Sien die Almanak van die Ned. Hervormde Kerk van Afrika, 1953, bls. 92-93.

Indiese Kompanjie wat self alle koste in verband daarmee gedra het. Die oprigting van 'n halfwegstasie vir handelskepe aan die Kaap, het beteken die begin van 'n nuwe volksplanting van die historiese Kerk van Nederland hier te lande. Teen die einde van die 18de eeu egter het die Oos-Indiese Kompanjie opgehou om te bestaan, en het die Engelse die Kaap in besit geneem. In die akte van oorgawe word daar gesê dat geen verandering ten opsigte van godsdiens aangebring sal word nie. Die Kerk sal dus in- en uitwendig dieselfde bly. Vanaf 1795 was die Engelse Bewind dus verplig om die stoflike en geestelike verpligtings van die Kerk na te kom wat die Kompanjie vroeër teenoor die Kerk gehad het. Netsoos die predikante deur die Oos-Indiese Kompanjie betaal is, moes die Engelse Bewind dit nou ook doen. Enkele jare later egter, in 1803, word die Kaap weer aan Nederland teruggee, dog nie weer aan die Oos-Indiese Kompanjie nie, want die het opgehou om te bestaan, maar wel aan die Bataafse Republiek, die Staat wat in 1795 in die plek van die ou Republiek van die Verenigde Nederland gekom het. Met hierdie oorgawe van die Kaap aan Nederland het daar van die belangrike vraag ontstaan: Wie gaan nou verantwoordelik wees vir die stoflike sy van die Kerk, soos die oprigting van Kerkgeboue en die salarisse van predikante? En op hierdie tyd-
stip het die Kerkraad van Kaapstad 'n brief aan De Mist geskrywe op 9 April 1804, waarin hulle hom gevra het om ook alle kerklike sake te reël. En in hierdie brief waarin die Kerkraad van Kaapstad vra om 'n goeie reëling van die kerklike sake, noem die Kerkraad homself „Hervormd”.⁽³⁾ „Den Kerkenraad der *Hervormde* Gemeente deeser steede . . .”. So lui die eerste sinsnede van die brief aan Commis-
saris Generaal, Mr. J. A. de Mist. En hierdie brief word afgesluit met die woorde:

*Heyl en Eerbied
Den Kerken-Raad der
Hervormde Gemeente deeser Steede
En wijt aller Last en Naam
(was Get.) C. D. Wentzel, Scriba.*

As gevolg van hierdie skrywe het De Mist sy Kerkorde uitgevaardig.⁽⁴⁾ Hy was deurdronge van die waarheid dat geen beskaafde Maatskappy sonder Godsdiens kon bestaan nie en dat dit as plig van die Owerheid beskou word om op allerlei wyse die Godsdiens te eerbiedig, aan te moedig en te beskerm.

Hierdie Kerkorde bestaan uit twee hoofdele. Die eerste Hoofdeel met 18 artikels handel oor al die verskillende Kerke, en hiermee is die ander Kerke ook gelyk gestel met die Historiese Kerk. Die ou Kerk

³⁾ A. Dreyer: *Boustowwe vir die Geskiedenis van die Nederduits Gereformeerde Kerke in S. Afrika*. Deel III, bls. 6-8.

⁴⁾ A. Dreyer: *Boustowwe*, Deel III, bls. 8.

van die land wat met die koms van Jan van Riebeeck na Suid-Afrika oorgeplant is, sou nie meer langer die enigste erkende Kerk wees nie, en dit sou nie langer meer 'n bevoorregte plek inneem nie.

Die tweede Hoofdeel wat Artikels 19-52 omvat, skeep die moontlikheid vir die Historiese Kerk van die Kaap om hom tot 'n eie en selfstandige Kerkorganisasie te organiseer.

Dit moet egter hier onthou word dat hierdie Kerkorde die gevolg was van die brief van die Kerkraad van Kaapstad wat *homself* „Hervormd” noem. En *omdat* die Kerkraad van Kaapstad *homself* in daardie brief „Hervormd” genoem het, gebruik De Mist ook hier oral die naam „Hervormd”. Dit is belangrik om hier op te merk dat „Hervormd” die naam is wat die Kerk *homself* gegee het, en *nie* De Mist nie. Die belangrikheid hiervan mag nooit uit die oog verloor word nie.

Hierdie reëling van De Mist het die Kerk die bevoegdheid gegee om vir *homself* 'n Algemene Reglement of Kerkwet op te stel. En in November 1824 het die eerste Algemene Kerkvergadering saamgekom en het by daardie geleentheid die *Algemeen Reglement voor het Bestuur der Nederduitse Hervormde Kerk in Zuid-Afrika* ontwerp.^(*) En hiermee is die eerste Kerkwet vir Suid-Afrika opgestel. In hierdie „Algemeen Reglement” van 1824 noem die Kerk *homself* *Nederduitsch Hervormd*. Dit is dus *nie* 'n naam, soos sommige mense beweer, wat sekere Hollanders die Suid-Afrikaanse Kerk gegee het nie, maar 'n naam wat die Kerk in Suid-Afrika *homself* gegee het. Die mense wat dan van tyd tot tyd beweer dat sekere Hollanders die naam „Hervormd” aan die Kerk in Suid-Afrika gegee het, loop met hulle losse, ongegronde bewerings teen hierdie feite vas.

Die Kerk het die naam „Hervormd” in sy Kerkwet gehandhaaf tot in 1842. Op die Sinodale Vergadering van die Kaapse Kerk van 1842 is die Kerkwet hersien en toe is die naam *Hervormd* vervang deur *Gereformeerd*. Maar die naam *Hervormd* het nog lank daarna bly voortleef, veral in Kaapstad waar die Kerkraad by die uitreiking van Doopseëls tot in 1871 nog die naam *Nederduitsch Hervormd* gebesig het, en op die Aannemingskaarte nog tot in 1885 die naam „Hervormde Kerk Kaapstad”, laat druk het. In die Formulier wat die aankomende predikante in Kaapstad moes onderteken, is die naam *Hervormd* eers in 1873 verander na *Gereformeerd*.

In blinde navolging van Ds. F. Lion Cachet, is meermale beweer dat die naam *Hervormd* onder liberale invloede in Suid-Afrika ingevoer is, en dat *Gereformeerd* dan die suiwere ortodokse naam sou wees. Maar as ons nou die ware toedrag van sake wil nagaan, dan sien ons

^{*)} 1. A. Dreyer: *Boustowwe*, Deel III, bls. 215-237.

2. Prof. S. P. Engelbrecht: *Euufees Album van die Ned. Hervormde Kerk van Afrika, 1842-1942*, Fotografiese Afdruk, bls. 8.

dat Ds. H. A. Moorrees die man was wat op die Sinode van 1842 voorgestel het om die naam *Hervormd* na *Gereformeerd* te verander. En dit terwyl juis Ds. Moorrees onder die destydse liberale predikante van die Kaap gereken word! En Ds. A. Faure en Ds. J. Brink, wat beide tot die ortodokse predikante gereken is, het juis teen hierdie naamsverandering geprotesteer! (6) Dit bly dus maar net 'n wilde bewering wat ontbloot is aan alle waarheid! En alhoewel die naam in die Kerkwet reeds in 1842 verander is, is dit in die ondertekenings formulier van predikante eers in 1873 van *Hervormd* na *Gereformeerd* verander. Tot op daardie datum moes elke predikant wat aan die Kaap voor 1873 gelegitimeer is, beloop dat hy hom aan die Verordeninge van die *Hervormde* Kerk sou hou. En hieronder val ook niemand anders nie dan juis Ds. F. L. Cachet, die vader van die naamkwessie van die Kerk hier te lande. (7)

Van veel belang is dat die Voortrekkers voor 1842 uit die Kaap weg is, en dat hulle dus met die naam *Hervormd* daar weg is. En dit is ook merkwaardig dat die oudste stuk in Transvaal waarin die Kerk se naam genoem word, nl. 'n Kollektelys, en dateer uit 1841, dus net 'n jaar vóór die naamsverandering in die Kaap, die Kerk ook *Hervormd* genoem word. Hierdie feit is nie van so weinig betekenis as wat Dr. H. S. Pretorius in „Die Vaderland” van 6 Okt. 1952 wil te kenne gee nie. Maar ons sien juis hierin dat die Kerk onder die bevolking bekend was onder die naam van *Hervormd*. Dit was die Kerk waaraan die Voortrekkers in die Kaap behoort het, en dit is ook die Kerk wat hulle na Transvaal gebring het. Op die buitengewone Sinode van die Kaapse Kerk van 1837 het die vergadering hom dan ook as volg uitgespreek:—

„Teregt bedroeft zich de Synode over den tegenwoordigen toestand van zoo vele Ledematen der *Hervormde* Kerk, die hunne haardsteden en altaren hebben verlaten, zonder eenen Mozes en Aäron de woestyn introkken, en zonder belofte of aanwyzing thans een Canaan voor zich opzoeken.” (8)

In Natal in ná 1842 in navolging van die Kaap die naam *Gereformeerd* dikwels gebruik, maar tog nie altyd nie, soos lateraan sal blyk.

In die Oranje Vrystaat het die ou Boere in die Grondwet hulle Kerk in 1854 nog *Hervormd* genoem. En die vader van die Afskei-

6) *Gereformeerd Maandblad*, Maart 1909, bls. 37-38.

7) 1. Prof. S. P. Engelbrecht: *Geskiedenis van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika*, bls. 226.

2. Prof. S. P. Engelbrecht: *Eeupees Album van die Ned. Hervormde Kerk van Afrika, 1842-1942*, Fotografiese Afdruk, bls. 9.

8) A. Dreyer: *Die Kaapse Kerk en die Groot Trek*, bls. 1-2.

ding in die Oranje Vrystaat, nl. J. J. Venter, praat in 1858 nog van sy Kerk as die *Hervormde Kerk*.⁹⁾

As ons die Kerkgeskiedenis bestudeer, dan sien mens in die Argiewe die volgende: In die kerkstukke wat in Transvaal, Oranje Vrystaat en Natal ná 1842 deur Kaapse predikante opgestel is, kom uitsluitend die naam Gereformeerd voor. Maar daar is baie bewyse hoedat die bevolking die naam *Hervormd* tog nog bly gebruik het. Tot op hierdie tydstip was die naam ook *nie* 'n kwessie nie. Niemand het hom daarvoor gekwel nie en niemand het enige aanstoot daaroor geneem of gegee nie. En Ds. van der Hoff wat in Holland die naam „Hervormd” geken het, het die naam *Hervormd* gebruik totdat hy aan die Kaap gekom het waar hy die naam „Gereformeerd” gevind het.

In Junie 1853 is die Notuleboek van Potchefstroom deur Ds. van der Hoff aangelê met die opskrif:—

„Handelingen van de Kerkvergaderingen van de Nederduitsch Hervormde Gemeente te Potchefstroom.”

In hierdie en dergelike feite spreek immers vir hulleself. Dit bly waar dat daar nooit enige kwessie oor die naam was nie, totdat Ds. F. L. Cachet op die toneel verskyn het. Met reg word hy die vader van die tweede afskeiding in Transvaal genoem. Hy was die oorsaak van verbitterde kerktwiste, 'n bitterheid wat tot vandag toe nog bly voort bestaan.

In hierdie man wat met soveel haat en bitterheid teen die *naam* van die Ned. *Hervormde Kerk* te velde getrek het, was nie 'n opgeleide predikant nie. Hy was opgelei as sendeling, maar hy wou nie sendeling wees nie. Hy *wou* predikant wees, hoewel wetende dat hy nie daarvoor opgelei was nie. Cachet het sy opleiding gehad aan die Skotse Seminarie te Amsterdam, wat 'n kweekskool was vir kolporteurs, evangeliste en sendelinge. Vanaf 1858 toe Cachet in Kaapstad aangekom het, het hy aanhoudend probeer om predikant te word. Onmiddellik na sy aankoms in Kaapstad het hy aansoek gedoen om gelegitimeer te word en in die Kaapse Kerk beroepbaar gestel te word. Dit kon egter nie toegestaan word nie — mää Cachet sou dit nie daarby laat nie. Hy was 'n vegter by uitstek en dit het hom nie saak gemaak welke middel hy gebruik of welke weg hy bewandel nie — so lang hy maar net sy doel kon bereik. En na baie omweë wat nie altyd die daglig goed kon verdra nie, het hy hom wederregtelik in die diens van die Kaapse Kerk ingedring. Uiteindelik, na herhaalde pogings het Cachet daarin geslaag om as predikant van die Kaapse Kerk gelegitimeer te word, alhoewel op 'n onwettige wyse. Na verskeie onwettige gebeurtenisse het die Kaapse Sinode van 1862 besluit om

⁹⁾ In sy brief op 10 Maart 1858 aan J. van Andel wat in Nederland in 's Hertogenbosch gewoon het.

Cachet as predikant van die Ned. Geref. Kerk te legitimeer. En van hierdie tydstip af het die twis oor die naam *Hervormd* of *Gereformeerd* heftig begin opvlam. Tot op hierdie tydstip was daar in die Transvaal nie verskil oor hierdie twee name nie — maar met die verskyning van Cachet het daar 'n twis in die Transvaalse Kerk ontstaan wat baie wrange vrugte gedra het — 'n twis wat tot vandag toe nog voortduur. In Transvaal het Cachet onmiddellik begin verkondig dat die naam *Hervormd* nie wettig is nie. Sy bewering was dat alleen die naam *Gereformeerd* reg van bestaan het. Blykbaar het Cachet vergeet dat hy met sy legitimasie in 1862 te Kaapstad 'n formulier onderteken het waarin hy „tot de Openbare Predikdienst in de *Hervormde* Kerk geadmitteerd” beloop het om „aan de verordeningen door de Synode der *Hervormde* Kerk in Zuid-Afrika” hom te sal hou. Blykbaar het hy ook nou vergeet dat hy in 'n brief op 3 Februarie 1862 aan die Transvaalse Staatspresident homself „waarnemend Konsulent der Nederduitsche *Hervormde* Gemeente te Utrecht” genoem het.

Die besware wat Cachet teen die naam *Hervormd* ingebring het, was dat die naam *Hervormd* onwettig was, dat *Hervormd* gelykstaan aan liberaal en dat *Gereformeerd* gelykstaan aan ortodoks. Die enigste naam wat volgens Cachet reg van bestaan gehad het, was net *Gereformeerd*. Op die Algemene Kerkvergadering van die Ned. Hervormde Kerk van Afrika van 1865 te Pretoria, maak die heer Cachet ook sy verskyning. Ook hier kon hy sy veglustigheid nie bedwing nie, en hy het 'n venynige aanslag op die naam van die Kerk gewaag. Hy was nie eers lid van die Vergadering nie, maar tog het hy voorgestel dat die naam *Hervormd* verander moet word na *Gereformeerd*. En alhoewel hierdie voorstel onwettig was, het die Vergadering dit tog toegelaat, maar het terselfdertyd die voorstel met algemene stemme verwerp, en het met algemene stemme besluit om die naam *Hervormd* te handhaaf.

Ook die Belydenis van die Kerk het Cachet nie met rus kon laat nie. Op 'n heftige wyse het hy beweer dat hier 'n onbepaalde leer-vryheid bestaan vir die predikante, en wou hê dat die Algemene Kerkvergadering moes besluit om die Ondertekeningformulier van die Oranje Vrystaat aan te neem.¹⁰⁾ Dit was net asof 'n Bose Gees Cachet met haat en nyd teen die Ned. Hervormde Kerk vervul het, sodat hy dan ook gedreig het dat hy die hele Republiek sal deurreis om suiwer Gereformeerde Gemeentes te stig. Hy het selfs gesê dat die Ned. Hervormde Kerk gevaarlik was vir die rus en vrede van die Republiek. Homself het Cachet genoem die enigste suiwere Ned. Gereformeerde Predikant hier te lande.

¹⁰⁾ Sien : Staatscourant 5 Des. 1865, bls. 1.

Dit was met verbitterde teleurstelling dat Cachet voorgestaan het om die Ned. Hervormde Kerk altyd verdag te maak en te beswadder, en in 1866 het hy sy groot veldtog begin om skeurgemeentes te stig. Ons moet in gedagte hou dat Cachet baie wel ter tale was en hy kon baie permantig en brutaal optree met die gevolg dat hy dikwels daarin geslaag het om mense onder sy invloed te kry. Lydenburg was sy eerste aanvalsplek, en hy het daarin geslaag om die vorige predikant, Ds. P. A. C. van Heyningen onder 'n lelike verdenking te bring ten opsigte van meer as een saak. Dit het Ds. Cachet in sy stryd teen die naam van die *Hervormde* Kerk blykbaar nie gehinder om lelike en ongegronde dinge te sê nie — solang hy maar net sy doel kon bereik.

In September 1866 was Cachet in Pretoria met die doel om die Volksraad te beweeg om hom 'n salaris uit die Staatskas toe te ken. En ook hier kon hy dit nie nalaat om die Hervormde Kerk verdag te maak en om oor die onwettigheid van die naam *Hervormd* te beduie nie. Hy het so erg te kere gegaan dat dit as gevolg gehad het dat 'n memorie uit Rustenburg aan die Volksraad voorgelê is. Oud-ouderling P. J. van Staden wat reeds in 1841 in Transvaal ouderling was en in daardie jaar die reeds genoemde kollektelys vir kerkbou te Potchefstroom ook onderteken het, was die eerste ondertekenaar. In hierdie memorie het die mense hulle skerp afkeuring daarvoor uitgespreek dat Cachet die Hervormde Kerk so verag en dat hy dit op so'n skandelige en listige wyse teenwerk. Hulle sê dat hy met hierdie soort van optrede 'n swaard oor die land sal bring. Terselfdertyd verseker hulle ook in hulle memorie dat vandat hulle die Kaap Kolonie verlaat het, die Kerk geen ander naam dan Ned. *Hervormd* gehad het nie.

Toe Cachet Pretoria onverrigtersake moes verlaat, is hy na Hartebeestfontein, naby Potchefstroom. Hier het hy daarin geslaag om die mense in twee kampe te verdeel en het 'n Ned. Gereformeerde Gemeente gestig. Hierdie nuwe Gemeente wou toe sommer beslag lê op al die eiendomme van die Hervormde Gemeente. Maar 'n Hofgeding het ten gevolge gehad dat Cachet met sy nuwe Ned. Gereformeerde Gemeente die saak verloor en die Hofkoste moes betaal.

Daarna het Cachet daarin geslaag om op verskillende plekke in die Republiek klein gemeentetjies van die Ned. Geref Kerk te stig. En so op die wyse het daar naas die Ned. Hervormde Kerk, die ou Kerk uit die Kaap en die eerste Kerk in Transvaal, die Staatskerk van die land, waaraan die oorgrote meerderheid van die bevolking getrou gebly het, en naas die Gereformeerde Kerk van Ds. Postma wat in 1859 van die Hervormde Kerk afgeskei is, nou ook 'n derde Kerk in die Republiek opgerig. En hierdie derde Kerk was die Ned. Geref. Kerk wat deur Ds. F. Lion Cachet van die Ned. Hervormde Kerk afgeskei is. En hierdie nuwe Kerk het homself verhef tot die „Moederkerk” en het steeds probeer om soveel moontlik proseliete uit die Hervormde

Kerk te maak. Op die eerste Algemene Kerkvergadering van die nuwe Ned. Gereformeerde Kerk is dan ook besluit „dat de deur onzer Kerk zoo wyd als mogelijk geopend is voor de leder der Ned. Hervormde Kerk die getrouw willen blijven aan hun moederkerk.”¹¹⁾

Hier het ons nou gesien van die twissieke gees van Cachet wat met soveel haat en nyd en afguns teen die Hervormde Kerk vervul was. En hierdie twissieke stryd oor die naam van die Kerk, sou ook nie by Cachet eindig nie — maar vir baie jare lank sou dit voortduur, tot ook nog in onse tyd. Die gees van afguns en vyandskap en onverdraagsaamheid teen die Hervormde Kerk, leef vandag nog in verskillende gedaantes onder ons.

Oppervlakkig beskou is die twis oor die name *Hervormd* en *Gereformeerd* sommer 'n baie onbeduidende twis. Soms lyk dit sommer na kleinsieligheid. Maar — agter daardie naam-twis lê daar verborge, 'n diepe venynige poging om die Hervormde Kerk in sy goeie reg aan te tas, om sy hele bestaansreg te ontken en om hom verder te brandmerk as 'n onwettige skeurkerk. Hierdie naam-twis kan ons niks anders noem as 'n ydele twis nie. Van Hervormde kant is die goeie reg van die naam „Gereformeerd” nooit bestry nie, maar van Hervormde kant is alleen die goeie reg van die naam *Hervormd* en van die Hervormde Kerk verdedig. Die aanslae op die Hervormde Kerk was nog altyd uit 'n slegte gesindheid. Dit word deur die naam-twis mense so voorgelê: Die naam en die Kerk is in wese dieselfde. As daar dan twee of meer verskillende name vir die Kerk in 'n bepaalde land gebruik word, dan word daarmee twee of meer verskillende Kerke aangedui. Maar laat ons nou as voorbeelde neem die Kerk van Nederland, waar ons eie Kerk sy oorsprong het, of ook maar die Kerk van Skotland. Daardie Kerke is vanaf die dae dat die Christendom daar geplant is, met tal van name aangedui. En volgens die redenering van hierdie naam-twis-mense is daar dan telkens 'n nuwe Kerk gestig as daar 'n nuwe naam gebruik is. Volgens hierdie (dwase) redenasie dus kan geen een van die Kerke van die ganse wêreld hom daarop beroep dat hy die voortsetting is van die Kerk uit die dae van die Bybel, uit die dae van die Ou- of Nuwe Testament nie, want in die hele Heilige Skrif kom geen enkele van die name voor wat die Kerke oor die hele wêreld vandag as eie-name dra nie! Laat ons maar die geval van ons eie land neem, en dan sien ons dat die naam *Nederduits Gereformeerd* nie ouer as 1842 is nie, want toe eers is die benaming *Nederduits-Gereformeerd* vir die eerste keer as eie-naam vir die Kerk vasgestel. Volgens die redenasie van die naam-twis-mense is die Kaapse Kerk dus eers in 1842 gestig! En waar Prof. Besselaar in 1927 aangetoon het dat daar in vroeëre jare in Natal *twaalf* verskillende name vir die Kerk aldaar gebruik is,

¹¹⁾ Handelingen der Algemene Kerkvergadering der Ned. Gereformeerde Kerk in de Z.A.R. 1866, bls. 30.

moet daar in Natal, volgens die redenasie van hierdie mense, twaalf verskillende Hollands-Afrikaanse Kerke bestaan het! En laat ons verder neem die geval van die Verenigde Kerk in Transvaal. Die naam an die Verenigde Kerk, nl. Ned. Hervormd of Gereformeerd, is eers in 1889 vasgestel. Volgens hierdie naam-twis-mense is die Verenigde Kerk toe eers gestig, terwyl in werklikheid sy eerste Sinode alreeds in Desember 1885 saamgekom het! En as die herhaalde pogings sou slaag om die naam „Ned. Herv. òf Geref.” te verander na „Ned. Geref.”, dan sou volgens hierdie naam-twis-mense die huidige Ned. Herv. òf Geref. Kerk in Transvaal ophou om te bestaan, en sou hier 'n nuwe Kerk, nl. die Ned. Geref. Kerk, gestig word! So voer die mens 'n ydele redenasie, net soos hulle twis ook ydel is.

Hierdie twis oor die name Hervormd en Gereformeerd, dateer eers uit die jare 1865, soos ons reeds duidelik aangetoon het. Vóór daardie jaar is hierdie name deurmekaar gebruik, en niemand het hom ooit daaraan gesteur nie. Niemand van die ou mense uit daardie tyd was so onnosel om te dink dat hulle met twee verskillende Kerke te doen het as hulle hierdie twee name teëkom nie. Die vader van hierdie naam-twis is, soos reeds duidelik aangetoon het, net Ds. F. Lion Cachet, wat hom daarop toegespits het om die Hervormde Kerk in Transvaal te vernietig sodat hy 'n ander Kerk daar kon stel wat hy nog moes gaan stig, nl. die Ned. Geref. Kerk.

Van Hervormde kant is die goeie reg van die naam Gereformeerd nooit bestry nie, maar is net die goeie reg van die naam Hervormd en van die Hervormde Kerk verdedig. Die naam Gereformeerd was nie in die gedrang nie, maar wel die naam Hervormd, en van hierdie kant het die Hervormde Kerk dit ook nog altyd besien.

In November 1882 het twee Kommissies uit die Ned. Hervormde en uit die Ned. Geref Kerk vergader om oor Kerkvereniging te handel. Op hierdie vergadering het Ds. H. L. Neethling van Utrecht beweer dat die naam Hervormd onwettig is, en dat daarom die hele Hervormde Kerk 'n onwettige Kerk is. Hy het beweer dat „alles” in die Hervormde Kerk onwettig is, en dat die Hervormde Kerk onwettig in besit is van sy eindomme, en dat hy, Ds. Neethling, daar beslag op kan lê! (Is dit nie uiterste ydelheid nie?). Vanaf 1865 is daar dan ook onophoudelik van die kant van die Ned. Geref. Kerk volgehou dat die naam Hervormd onwettig is, en dat die hele Hervormde Kerk dus ook onwettig en liberaal is. En in die grote ywer om dit te wil probeer aantoon, is soms op die mees sonderlinge wyse te werk gegaan, 'n wyse wat soms duidelik die onvriendelike gesindheid aantoon wat daar agter skuil. Ons wil hier met drie voorbeelde volstaan. *Eerste* die Kersnommer van De Kerkbode van 1921. Ds. J. P. Jooste skryf op bls. 17 in 'n artikel oor—

„De Stichting van de Ned. Geref. Kerk in Transvaal” o.a. die volgende: „Als de hoeksteen van de Ned. Hervormde Kerk van

Potchefstroom, de Kerk door Ds. van der Hoff gebouwd kort na zijn aankomst in de Transvaal, vandaag opgegraven word, dan zal er uitkomen o.a. een program van de optocht, inwijding, enz., ondertekend door Dirk v. d. Hoff, *Predikant van de Ned. Gereformeerde Kerk van Potchefstroom.*⁽¹²⁾ Een kopie ervan, my owerhandigd door H. C. W. Vermaas St., die by de inwijding tegenwoordig was, werd ongelukkig verbrand in mijn pastorie in 1880."

Kan dit nou werklik waar wees? is seker die eerste vraag wat by alle Hervormers moet opkom! Maar laat ons nou sien wat die geval werklik was. Die program van die hoeksteenlegging wat op 26 Des. 1859 plaasgevind het en waarvan Ds. Jooste hier spreek, is afgedruk op *die eerste bladsty van die Goevernements Courant* d.i. die Staatskoerant van 23 Desember 1859. Iedereen wat wil kan dit maar in die Staatskoerant van daardie datum gaan nasien. En 'n fotografiese afdruk daarvan kom voor op bls. 24 van die *Euufees-Album van die Ned. Herv. Kerk van Afrika* wat in 1942 deur Prof. Dr. S. P. Engelbrecht uitgegee is. Iedereen wat die moeite wil doen om dit na te sien, sal sien dat op daardie program *alleen* die naam *Ned. Hervormd* voorkom! En presies dieselfde is dit met die program van die inwyding van genoemde Kerkgebou wat deur omstandighede eers in Februarie 1866 plaasgevind het. Ook op hierdie program kom *alleen* die naam *Ned. Hervormd* voor. Van hierdie programme het daar gelukkig nog 'n paar bewaar gebly, en 'n fotografiese afdruk hiervan vind ons op bls. 29 van die *Euufees-Album van die Ned. Hervormde Kerk van Afrika* wat in 1942 deur Prof. Dr. S. P. Engelbrecht uitgegee is. Nou weet ons nie hoé om dit te rym met die bewering van Ds. Jooste in *De Kerkbode* van 1921 nie.

'n *Tweede* voorbeeld van hoe daar getwis word oor die naam *Hervormd* of Gereformeerd, vind ons in die geval van Dr. H. S. Pretorius. In „Die Vaderland” van 6 Okt. 1952 skryf hy dat die Voortrekkers „hulle kerk steeds (Nd.) Gereformeerd genoem het.” Verder sê hy ook dat „die Voortrekkers vandat hulle die Kolonie verlaat het, nooit⁽¹³⁾ die benaming „Hervormd’ vir hulle Kerk gebruik het nie, behalwe in die meer vermelde Kollektelys van 1841.” En as bewys hiervoor, sê Dr. Pretorius, „vergelyk die bevinding van Prof. Besselaar in die *Afrikaner* van 11 Maart 1927.” En ons wil maar al te graag vergelyk met die bevinding van Prof. Besselaar in *Die Afrikaner* van 11 Maart 1927! En dan vind ons die volgende: In *Die Afrikaner* van 11 Maart 1927 skryf Prof. Dr. G. Besselaar o.a. as volg oor die Argief van die Gemeente Pietermaritzburg:—

„Ons gee nou die twaalf verskillende name, waaronder ons gemeente in sy eie argief voorkom; ons het ons bes gedoen om kompleet te wees, maar het miskien een of meer onaangeteiken laat

¹²⁾ Kursivering van Ds. Jooste self.

¹³⁾ Kursivering van my.

voorbygaan; bowendien is daar soveel argiefstukke, wat ontbreek, dat dit bes moontlik is, dat nog een of ander dosyn variante gebruik is.

1. Op die lys van intekening vir die bou van die Voortrekkerskerk (ongedateer) staan: Daar de Raad des Volks besloten heeft op Plaats Pietermouitz Burg een *gereformeerde kerk* te stichten.

2. Op 'n bladversoekskrif, na ons voorkom 1838 of 1839, aan die Kerkraad van Uitenhage, Graaff Reiniet en Worcester om bewys van lidmaatskap van met name genoemde lidmate te wil stuur, staan in aanhef en ondertekening:

Vanwege den Kerkraad der *Nederduitsch Hervormde Gemeente* alhier.

3. In ons trouregister teken Eerw. F. L. Döhne hom as: predikant aan de *Duitsch Gereformeerde Gemeente* (hyself was 'n luterse sendeling).

4. 29 April 1846 noem Eerw. Erasmus Smit hom in 'n petiesie aan die Goewerment: Oud Leeraar bij de *Nederduitsch Calvinistische Gereformeerde Kerk onder de Emigranten* te P.M. Burg.

5. In skrif in die nuwe aangelegde Lidmateregister: Ledemaat Boek bevattende de Ledematen der *Gereformeerde Gemeente* te Pietermaritzburg, aanglegd den 4 Oktober 1847.

6. Op 'n ongedateerde en ongetekende lys van 53 lidmate met besonderhede van name, deur wie aangeneem, waar, en op watter leeftyd, kom as opskrif voor: Leden van den *Hervormde Kerk te Natal Umvoti*.

7. 1855, in: Extract uit Kerkraadsnotuleboek: *De Hollandsche Gereformeerde Kerk*.

8. 1855 in 'n kwitansie: *Nederduitsch Hervormde Kerk*.

9. 21 Maart 1859 teken Eerw. D. Lindley, A.M., hom: Leraar van die *Hollandsche Gereformeerde Gemeente* te P.M. Burg; die sertifikaatberus in die Trouregister.

10. In die notuleboek skrywe Ds. Huet nou eens: Kerkraadsvergadering, gehouden in de Consistoriekamer der *Ned. Geref. Kerk* en dan weer . . . der *Geref. Kerk*.

11. Op 'n kwitansie van 1862: *De Nederduitsch Hervormde Gemeente* debet aan G. Worst.

12. In 'n brief van Oud. Ferreira: Aan de Eerw. Kerkeraad der *Nederduitsch Hervormde Kerk* van P.M. Burg.

Ons kom nog by die Kaapse sustergemeentes, wat met ons gemeente onder dieselfde Kaapse Sinode resorteer:

13. 11 September 1834 is 'n lidmaatskapsertifikaat, in afwesigheid van die predikant, onderteken deur 'n onleesbare naam, met

toevoeging van kwaliteit: Cassier-diaken, en dus miskien te verklaar uit mindere bedrewenheid in Kerkreg en Kerkgeskiedenis, as hy sê:

Christelike Gereformeerde Kerk te Uitenhage.

14. 26 Febr. 1838: *Hervormde Christelike Gemeente te Uitenhage.*

15. Op dieselfde dokument staan verder: *Hervormde Christelike Kerk* (Alexander Smith).

1838, *dito* van Swellendam; *dito* van Worcester, 1848 (Henry Sutherland).

16. 5 Mei 1840: *Hervormde Gemeente van Graaff Reinet* (A. Murray).

Vir 'n advokaat van Kwaai Sake (Eng. Sea Lawyer) is hierdie Natalse Babiloniese Spraakverwarring 'n saak om watertantend te betrag!"⁽¹⁴⁾

Aldus Prof. Besselaar in *Die Afrikaner* van 11 Maart 1927 waarheen Dr. Pretorius ons verwys. Laat elkeen nou vir homself oordeel, en dan sien ons dat Prof. Besselaar presies die teenoorgestelde skryf as wat Dr. Pretorius beweer dat hy sou geskryf het. As Dr. Pretorius in *Die Vaderland* van 6 Okt. 1952 beweer dat die Voortrekkers vandat hulle die Kolonie verlaat het, „nooit die benaming ‚Hervormd‘ vir hulle Kerk gebruik het nie,” en as hy verder beweer dat die „benaming” (Ned.) Gereformerd” in die Volksmond voortgeleef” het, dan beroep hy hom vir sulke bewerings op wat Prof. Dr. Besselaar in „Die Afrikaner” van 11 Maart 1928 geskryf het! Maar hierdie getuienis van Prof. Besselaar getuig nie ten gunste van Dr. Pretorius se bewering nie.

Die *derde* voorbeeld is 'n skrywe van dr. H. S. Pretorius in *Die Kerkbode* van 15 April 1953 oor „Ons Kerknaam nogeens” waarin hy op bls. 492 o.a. sê:

In 1942 het ds. M. L. Fick my persoonlik meegedeel dat hy in 1889 hulpprediker op Potchefstroom was van ds. C. W. du Toit wat later met die grootste gedeelte van die gemeente uit die Verenigde Kerk teruggekeer het tot die *Hervormde Kerk*. Onderwyl ds. Du Toit met agt maande verlof na Europa was, het ds. Fick die registers in sy bewaring gehad, en op die buiteblad (of voorblad) daarvan het, soos hy beweer, die naam *Ned. Gereformerd* voorgekom.

Hierdie bewering van ds. Fick is net so onjuis as die bowe vermelde bewering van ds. Jooste in die Kersnommer van *De Kerkbode* van 1921.

¹⁴⁾ Kursivering van my. Hierdie uitdrukking van Prof. Dr. Besselaar, nl. „Advokaat van kwaai sake”, is werd om hier kursief afgedruk te word. En vir Dr. Pretorius is hierdie uitdrukking van Prof. Besselaar sekerlik die moeite werd om goed te onthou.

In die oudste register van die Potchefstroomse gemeente van die jare 1842—1850 word hierdie gemeente nergens *Ned. Gereformeerd* genoem nie. Ds. Joh. Dreyer van Potchefstroom het in die openbaar aan dr. Pretorius die versekering gegee dat dit nie waar is nie, maar hy wil die woord van ds. Dreyer nie neem nie.

Teen al sulke aanvalle op die goeie reg en die goeie naam van die Hervormde Kerk soos die van Ds. F. Lion Cachet, Ds. J. P. Jooste, Dr. H. S. Pretorius e.a., is daar van Hervormde kant net altyd die goeie reg van die naam Hervormd en van die Hervormde Kerk verdedig. Van Hervormde kant is met alle nadruk betoog dat die naam Hervormd glad nie onwettig en nie liberaal is nie. En die betoogtrant van die kant van die Hervormde Kerk was altyd ongeveer as volg: Die allereerste Kerkwet van die Kaapse Kerk wat in 1824 gemaak is, noem die Kaapse Kerk *Nederduitsch Hervormd*, en dit was eers in 1842 toe hierdie naam *Ned. Hervormd* verander is in *Ned. Gereformeerd*. En aangesien die Voortrekkers reeds in 1836 die Kaap Kolonie begin verlaat het, het hulle tog met die naam *Hervormd* daar weggetrek. Daarom vind ons ook dat die eerste keer dat 'n geskrewe kerknaam in die Transvaal voorkom, nl. in 1841, die naam *Hervormd* genoem word! Die predikante egter van die Kaapse Kerk wat vanaf 1847 die Voortrekkers in die Transvaal besoek het, het die naam *Gereformeerd* gebruik. Maar niemand het hom ooit daaraan gesteur nie, want die naam Hervormd of die naam Gereformeerd was toe nog nie 'n kwessie nie. Dit was toe nog maar twee verskillende name vir presies dieselfde saak en niemand het hom ook daarvoor drukgemaak nie, want dit was eers in 1865 toe Ds. F. Lion Cachet die Kerknaam tot 'n twisappel gemaak het. Hier vind ons die eerste verskil oor die kerknaam, *Hervormd* of *Gereformeerd*, en onder invloed van Ds. F. L. Cachet het dit uitgeloop op 'n verbitterde twis. In 1855 is die Grondwet van die land opgestel deur 'n Kommissie waarvan die latere Staats-President S. J. P. Kruger ook lid was, en in daardie Grondwet word die Kerk in Transvaal *Hervormd* genoem.

Om as voorbeeld te noem hoe daar van Hervormde kant gereageer is op die bedrywighede van die naam-twis-mense, gee ons graag enkele aanhalings uit die geskrifte van Prof. Dr. S. P. Engelbrecht.

In *De Volkstem* van 20 Julie 1909, 'n jaar toe die twis oor die kerknaam weer hewig en verbitterd gewoed het, het Prof. Engelbrecht ⁽¹⁵⁾ wat toe nog 'n skoolseun was, die volgende geskryf:

„De z.g. „naamkwestie” is reeds voldoende besproken en bere-deneerd om niet tans weer als „kwestie” voor 't publiek te komen. Men leze slechts 't verslag van 't bekend Kerkelik geding jaren

¹⁵⁾ Prof. Engelbrecht se naam word nie hier genoem nie. Dit is gewoonweg geplaas as ingesonde deur 'n „Lezer uit 't distrikt Standerton”, maar Prof. Engelbrecht het my meegedeel dat hy die skrywer daarvan was. Omdat hy nog baie jonk was het hy gehuiwer om onder sy eie naam in die koerant te skrywe.

vóór de oorlog. Buitendien zijn wij tegenwoordig afkerig van dergelijke kwesties.”⁽¹⁶⁾

Drie maande later het Prof. Engelbrecht in *De Hervormer* van Oktober 1909 'n lang stuk geskryf na aanleiding van 'n brosjure, *Enige Historiese Feiten*, deur die moderatuur van die Ned. Herv. óf Geref. Kerk. Hierdie keer het Prof. Engelbrecht onder sy eie naam geskryf, en hy het daarin 'n ou stuk uit die jaar 1855 afgedruk en sê o.a. daarvan :

„Hierin word ook de naam Gereformeed gebruik doch zoals reeds gezegd, de oude Voortrekkers wisten even goed dat Gereformeed hetzelfde is als Hervormd. Buitendien was de naam der Transvaalsche Kerk nog met offisieël vastgesteld.”

In 1917 het Prof. Engelbrecht, toe hy nog student in Nederland was, in 'n artikel, *Een Histories-Krities Onderzoek Histories Krieties Onderzocht* wat in *Stemmen voor Waarheid en Vrede verskyn* het, o.a. die volgende oor die naamkwessie geskryf :

„Wat gaf een naam? Er was maar één Kerk in de Republiek en verwarring was onmogelijk. Dat Ds. v. d. Hoff bij voorkeur de naam *Gereformeed* gebruikte is helemal begripelik als men bedenkt dat dit de naam was, die hij in 1853 bij zijn komst in Zuid-Afrika aantrof. Het verwondere ons niet dat die naam *Hervormd* en *Gereformeed* door elkaar gebruikt werden. De oude Voortrekkers hadden in hun strijd om het bestaan tegen kaffers en de wilde dieren en bovendien nog nagejaagd door Engeland, wat meer te doen dan zich over een naam druk te maken. Soms noemden zij hun kerk alleen *Nederduitsche Kerk*. Eerst na de Afscheiding onder Ds. Postma hield men zich in de Z.A. Republiek aan één naam, die naam was *Nederduitsch Hervormd*.”

In 1920 het Prof. Engelbrecht in die eerste deel van sy *Geschiedenis van de Nederduitsch Kerk* op bls. 111—113 o.a. die volgende geskryf :

„Naast de naam „Hervormd” was echter de naam „Gereformeed” niet onbekend. De oude Voortrekkers hebben beide namen gekend. Op hun lidmaten-attestaties, die zij uit de Kaap Kolonie hebben meegebracht, was de naam van hun Kerk steeds „Hervormd.”⁽¹⁷⁾ In hun familie registers in hun Staten Bybels noemden sommigen zich als behorende tot de „Hervormde Kerk.” Anderen hebben weer merendeels de naam Gereformeed gebezigd. In enige „resoluties” op 5 Junie 1837 te Vet Rivier vasgesteld, werd gesproken van „gereformeerde Leedematen.”

¹⁶⁾ En netsoos Prof. Engelbrecht as seun én die mense van 1909 *afkeurig* was van dergelijke kwessies, só is die mense van die Hervormde Kerk vandag, na byna 50 jaar, nóg afkeurig van sulke kwessies.

¹⁷⁾ Op bls. 9 van *De Hervormer* van 15 Okt. 1909 is so'n Attestaat afgedruk.

En verder sê Prof. Engelbrecht:

„In Transvaal had de Kerkelike benaming zijn eigen geschiedenis. Ook daar werd na 1842 veel meer van Gereformeerd gesproken. De deputaties, die de Transvalers van af 1847 vanwege de Kaapse Kerk bezochten, schreven op de lidmaten registers de naam „Gereformeerd.” In die officiële Kerkeradsnotulen bleef de naam echter onvermeld. Als die oude Transvalers dan ook brieven aan de Kerklike outoriteiten in de Kaapkolonie richten, noemden zij hun Kerk „Gereformeerd”, terwijl, zoals reeds gezegd, in de blanco-beroepsbrief van 10 Februarie 1849 gesproken werd „Nederduitsche gemeente”. Toen Ds. van der Hoff in Transvaal kwam schreef hij steeds op de officiële stukken de naam „Nederduitsch Gereformeerd”, de naam, die hij in 1852 bij zijn komst te Kaapstad aangetroffen had, waar de naam Hervormd reeds tien jaren geleden voor de naam Gereformeerd plaats had moeten maken. Bij de vaststelling van de Transvaalse Grondwet in 1857 en 1858 kwamen de oude Voortrekkers zelf aan het woord. In die Grondwet, werd als officiële naam der Kerk vastgesteld „Nederduitsch Hervormd”.

In 'n „Jubileum-Nummer” van *De Hervormer* wat op 8 Augustus 1928 verskyn het, het Prof. Engelbrecht op bls. 52-54 'n stuk geskrywe onder die opskrif: *Waarom „Hervormd?”* Aan die slot van hierdie stuk sê hy:—

„Dit sal 'n segen wees als die getwis oor die naam eindelijk sal wil ophou. Waar die Hervormde Kerk die naam Hervormd verkies bo die naam Gereformeerd, het sy reg om sulks te doen, en is dit haar saak; en waar daar ander Kerke is wat weer die naam Gereformeerd verkies bo Hervormd, het ook hulle daartoe volkome reg om dit te doen, en is dit weer hulle saak.”

En met hierdie woorde van Prof. Engelbrecht word die houding en die gesindheid van die kant van die Hervormde Kerk juis weergegee, en baie graag wil ons hierdie woorde aan al die naam-twis-mense ter oorweging gee.

In die tweede druk van sy *Geskiedenis van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika* wat in 1936 verskyn het, skryf Prof. Engelbrecht op bls. 222 die volgende:—

„Vroeër het niemand ooit beswaar teen een van die name gehad nie; en eers toe Ds. Cachet begin het om te sê dat die naam *Hervormd* onwettig is en dus die Hervormde Kerk daardeur ook onwettig is, het die mense daar 'n soort van *credo* van maak, en die naam *Hervormd* kragtiglik verdedig.”

En op bls. 335 lees ons:—

„Die veelvuldige bewerings dat die naam *Hervormd* en daar-

mee die hele *Hervormde* Kerk, onwettig was, het gemaak dat daar in die *Hervormde* Kerk 'n reaksie gekom het en die mense hoe langer hoe meer op die handhawing van die naam *Hervormd* gestaan het, en die naam *Nederduitsch Hervormd* as die naam vir die verenigde Kerk wou gehad het."

Die volgende treffende woorde lees ons nog op bls. 424:—

„Aan die naam *Nederduitsch Hervormd* is met nadruk vasgehou, en die naam *Gereformeerd* is met eweveel nadruk afgewys. Vroeër het die name *Hervormd* en *Gereformeerd* dieselfde betekenis gehad en dieselfde Kerklike gedagte uitgedruk. Die betekenis van die naam *Gereformeerd* is in Holland in die negentiende eeu meer en meer verander en daarmee is die inhoud ook gewysig. Die oorspronklike betekenis van die woorde *Hervormd* en *Gereformeerd*, soos dit in die sewentiende en agtiende eeu gebruik is, was die van dié van die verlede deelwoorde van die werkwoorde *hervorm* en *reformeer*, waarmee uitgedruk is dat die ontaarde en verbasterde Middeleeuse Kerk in die sestiende eeu van die pouslike dwaalleer gesuiwer, herstel is, opnuut gevorm is, hervorm is, gereformeer is. Hierdie hervorming het daarin bestaan dat die Skrif, wat deur die pouslike oorleerings verdring is, weer die middelpunt geword het waarom die Kerk gegroeper is. Die woorde *Hervormd* en *Gereformeerd* sien dan ook in die eerste plek op die Skrif en nie op die belydenis nie.

Vanaf die tweede helfde van die negentiende eeu is die betekenis van die woord *Gereformeerd* onder neo-Kalvinistiese invloede heeltemaal gewysig. Dit sien nou met die gewysigde betekenis op die belydenis. Die Skrif word nie meer as die eerste beskou nie, maar die belydenis. Dit wil die belydende Kerk tot 'n belydenis-Kerk maak. Hierteen het Ds. Goddefroy reeds in 1890 in sy boekie *De Kerkkwestie niet een Leer- maar een Levenskwestie* met nadruk en klem gewaarsku."

Op 'n nugtere maar ook besliste wyse is steeds aan die naam *Hervormd* vasgehou, omdat dit vir die Kerk van veel betekenis is.

Hierdie naam-twis is oppervlakkig beskou, seker een van die mees kinderagtige en ydele twiste wat daar tussen Kerke kan bestaan. Maar as mens dit nader besien, dan word dit duidelik dat dit 'n twis is wat as doel het om die goeie bestaansreg van die *Hervormde* Kerk te ontken, wat getuig van haat teen die *Hervormde* Kerk. Hierdie soort dinge behoort geweer te word uit ons kerklike lewe. Die historiese reg van die *Hervormde* Kerk as die oudste Kerk van Transvaal kan hierdie naam-twis-twismense nie ontken nie.

C. S. v. H. STEENEKAMP.